

# એક જૂઠાણાની કિંમત

— તિરુમલશ્રી

જ્યારે ગોવિંદ ચૌદ વર્ષનો હતો ત્યારે તેના માતા-પિતા એક નૌકા દુર્ઘટનામાં મૃત્યુ પામ્યાં.

કૃષ્ણા તેના ગામનો એક દુકાનદાર હતો. તેણે ગોવિંદને પોતાની સાથે રાખી લીધો અને પોતાની દુકાનમાં કામ આપી દીધું. તેણે ગોવિંદને પોતાના ઘરમાં રહેવા-ખાવાની સુવિધા આપી અને દુકાનમાં કામના બદલે તેને મહિને પગાર પણ આપવા લાગ્યો.

પરંતુ, તે પૈસા સીધાજ તેના હાથમાં આપવાને બદલે તેણે એક બેંકમાં ગોવિંદના નામનું ખાતું ખોલાવીને પૈસા તેમાં જમા કરાવવાનું શરૂ કરી દીધું. તેનો વિચાર હતો કે તે રકમ તે મોટો થઈ ઘર વસાવશે ત્યારે કામ આવશે.

તે ગોવિંદનું પોતાના ઘરના સભ્ય તરીકે વચન રાખતો હતો. આનું એક કારણ એ પણ હતું કે કૃષ્ણાને કોઈ છેલ્લું-છોકરું હતું નહીં.

ગોવિંદ મહેનતથી કામ કરતો અને સાચું બોલતો. કૃષ્ણા તેના પર ખૂબ ભરોસો કરવા લાગ્યો. પરિણામે તે ક્યારેક ક્યારેક કોઈ બીજા કામથી દુકાનથી બહાર જતો તો દુકાન ગોવિંદના ભરોસે જ મૂકીને જવા લાગ્યો.

આ રીતે દિવસો વીતવા લાગ્યા. અચાનક એક દિવસ, રોકડમાં પચ્ચીસ રૂપિયાનો તફાવત પકડાયો. તે દિવસે કૃષ્ણા દુકાન પર હતો. ગોવિંદ તેને મદદ કરી રહ્યો હતો. કૃષ્ણાએ ફક્ત બપોરનાં ભોજન માટે જ દુકાન છોડી હતી. રાત્રે દુકાન બંધ કર્યા પછી તેણે રાતે હિસાબ મેળવ્યો તો પચ્ચીસ રૂપિયા ઓછા હતા.

ખૂબ વિચાર કરવા છતાંય કૃષ્ણાને યાદ આવતું નહોતું કે તે પચ્ચીસ રૂપિયાનું શું થયું. તેણે ગોવિંદને બોલાવીને પૂછ્યું કે તેણે પચ્ચીસ રૂપિયા લીધા હતા ? પરંતુ ગોવિંદે કહ્યું કે આજે તો મેં રોકડને હાથ પણ નથી અડાડ્યો.

કૃષ્ણાએ તેની વાત માની લીધી કારણ કે ગોવિંદ ક્યારેય ખોટું બોલતો નહોતો. તે એ વિચારવાનો, યાદ કરવાનો પ્રયાસ કરવા લાગ્યો કે તેણે પચ્ચીસ રૂપિયા ક્યાં ખર્ચ કર્યા હશે. એક મહિનો વીતી ગયો. કૃષ્ણા અને ગોવિંદ દુકાન પર હતા. ત્યારે જ ગોવિંદનો મિત્ર શિવ દુકાને આવ્યો અને ઉત્સાહિત સ્વરે બોલ્યો, “પ્રિય ગોવિંદ, તેં પાછલા મહિને જે લોટરીનું ટિકિટ ખરીદ્યું હતું, તેના પર તને ઈનામ લાગ્યું છે !”

ગોવિંદે ખૂબ ખુશ થઈને તેના હાથમાંથી છાપું ઝૂંટવી લીધું અને કહ્યું, “જરા મને તો જોવા દે !” તેણે લોટરીના પરિણામો જોયા. તેને પોતાના ટિકિટ પર પચ્ચીસ હજાર રૂપિયાનું ઈનામ લાગ્યું હતું.

કૃષ્ણાને ખૂબ આશ્ચર્ય થયું. તેણે કહ્યું, “ગોવિંદ, તેં મારી જાણ બહાર લોટરીનું ટિકિટ ક્યારે ખરીદી ? તારી પાસે ટિકિટ ખરીદવાના પૈસા ક્યાંથી આવ્યાં ?”

આના જવાબમાં ગોવિંદે કહ્યું, “જ્યારે તમે મને પૂછ્યું હતું કે મેં ગલ્લામાંથી પચ્ચીસ રૂપિયા લીધા હતા તો મેં કહ્યું હતું કે મેં પૈસા નથી લીધા. પરંતુ ખરેખર તો મેં આ ટિકિટ ખરીદવા માટે પૈસા કાઢ્યા હતા.”

કૃષ્ણા સ્તબ્ધ થઈને તેને જોતો રહ્યો. ગોવિંદે આગળ કહ્યું, “જ્યારે મારા મિત્રો લોટરીની ટિકિટ ખરીદી રહ્યા હતા, તો મને પણ મારું નસીબ અજમાવી જોવાનું મન થયું. પરંતુ હું તમને સાચી વાત કહેતા ડરતો હતો. કૃપા કરીને મને માફ કરી દો.” આટલું કહીને એ માથું નીચું કરીને ઊભો રહ્યો.

કૃષ્ણા ખુશ હતો કે ગોવિંદને પચ્ચીસ હજાર રૂપિયા મળ્યા હતા. તેણે મીઠાઈ વહેંચી.

જ્યારે ગોવિંદને તેનું ધન મળી ગયું, તો કૃષ્ણાએ તેને તે રકમ વ્યર્થ બરબાદ ન કરીને તેને બેંકમાં જમા કરવાની સલાહ આપી.

પછી તેણે તેને કહ્યું, “મહેનતથી કમાયેલું ધન આ રીતે લોટરી પર વેડફવું જુગાર રમવા જેવું છે. ભવિષ્યમાં ક્યારેય લોટરીની ટિકિટ વગેરે ખરીદવાનો વિચાર પણ કરતો નહીં.

કેટલાક દિવસ પછી કૃષ્ણાએ ગોવિંદને તેના ખાતાની પાસબુક આપી દીધી જેમાં તે આજ સુધી તેનો પગાર જમા કરતો હતો.



તેણે ગોવિંદને કહ્યું, “આજથી તારે કામ પર આવવાની આવશ્યકતા નથી. તારે મારા ઘરને પણ છોડવું પડશે અને પોતાના માટે બીજો આશરો શોધવો પડશે.” સાફ હતું કે કૃષ્ણાએ ગોવિંદને અલવિદા કહી દીધું હતું.

ગોવિંદ અવાક થઈ ગયો. તે કૃષ્ણાનાં પગમાં પડી ગયો અને કરગરવા લાગ્યો, “કૃપા કરીને મને માફ કરી દો. મેં પરિણામ જાણ્યાં વગર એક ભૂલ કરી દીધી. આવી ભૂલ મારાથી ફરી ક્યારેય નહીં થાય. હવે હું કદાપિ જુદું નહીં બોલું. કૃપા કરીને મને જવાનું ન કહો.”

કૃષ્ણાએ તેને પ્રેમથી ઉઠાવીને કહ્યું, “ગોવિંદ, પ્રશ્ન મારી જાણ બહાર ગલ્લામાંથી પૈસા લેવાનો નથી. તારું ખોટું બોલવું પણ આનું કારણ નથી. હું તને ફક્ત એટલા માટે જવાનું કહી રહ્યો છું કે હવે હું તારા પર પહેલાની જેમ આંખ મીંચીને ભરોસો નહીં કરી શકું. તું સાચું બોલીશ ત્યારે પણ મને તું કદાચ ખોટું બોલી રહ્યો છે તેવી મનમાં શંકા થશે. અને આ રીતે સંદેહ કરવો આપણા બંને માટે યોગ્ય નહીં ગણાય.”

હવે ગોવિંદ પાસે બીજો કોઈ રસ્તો નહોતો. જતા-જતા તેણે પોતાની જાતને કહ્યું, “એક જુઠાણાંની મારે કેટલી ભારે કીંમત ચુકવવી પડી !”